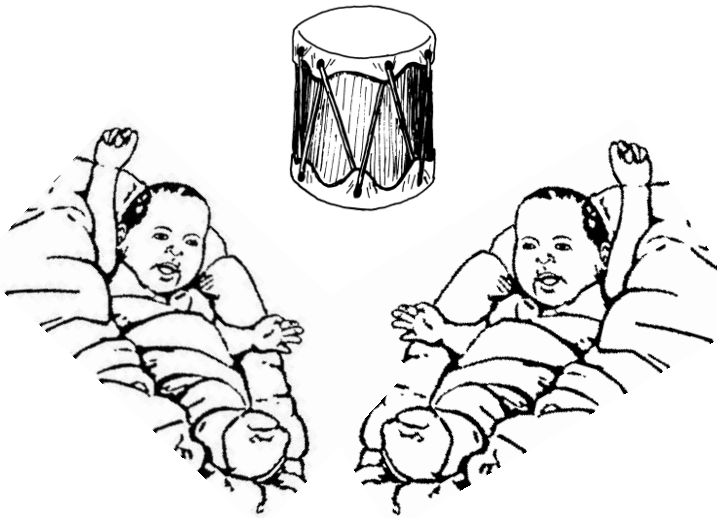

Yootunēētaap saramēek ākoo cēēptyoonkōōcook alak

Kupsapiiny

Local Stories

Yootunēetaap saramEEK ākoo cēēptyoonkōōcook alak

Traditional Cleansing Ceremony for Twins

Written and edited by:

Chemitai Joyce, Twoyem Kenneth Chemonges, Musobo Ben,
Sikoria Jackson, Chebet Francis, Chekwoti Stephen, Charicha

Alex Bosco Chapman

Technical assistant: Patrick Mang'esoy

January, 2011

Trial Edition (Revised Orthography)

50 copies

Kupsapiiny

ISBN

Published in cooperation by

© Kupsapiiny Language Board (KLB)

and

Kupsapiiny Language Development and Preservation Foundation

(KULADEPF)

P.O. Box 285

Kapchorwa District

Uganda

with

© SIL Uganda

PO Box 750, Entebbe

PREFACE

The Sapiiny people live in Kapchorwa, Kween and Bukwo Districts. There are also others who live in Bugiri, Serere, Busia and Kampala Districts of Uganda. Their primary occupation is farming. They number about 420,000 in Uganda but are also ethnically part of the 172,000 Sabaot across the border in Kenya.

This folk tale has been written into the Kupsapiiny language for the purpose of testing the orthography (writing system). This book was produced in an Orthography Development Writer's Workshop conducted in January, 2011 by SIL Uganda and The Seed Company. Please give your feedback on the orthography to the contacts following.

TAATYA

/Kicēēsīlē cēēptyoonkōōocoocu yēē /kicēēmiitē sumaneet nyēpo
Silisyēētaap Ŋalyaptaap Kupsapiiny sukuŋeet /ceesyemta yoo
yēmē /ciiyiisyēē.

/Kiciityooy kitapuut nyitēnyi yēē /kicēēmiitē Sumaneet nyēē
nāmē keyy ākoo wulēē /Cēēsilyooy Toloocikaap Kupsapiiny coo
/kiiciitiilya. Kikwiiyāktōōs :sumaneet nyitēnyi araaweetaap
Wakiitaap taay (January) 2011 ām African Bible University ām
Kampala. Lukēēt :nyēē kiikoolyooyiisyii ku SIL Uganda ākoo
The Seed Company.

Cēēsoomook kule akas ankaawekweec wulēē ākāstooy.

Āyookyi kāāsōōtēywēkwook kāāntōōyikaap Kupsapiiny
Language Board ākoo Kupsapiiny Language Development and

Preservation Foundation (KULADEPF). Nto cooto ku:

Twoyem Kenneth Chemonges

Secretary Language Board

0777977644

Chebet Francis

Co-ordinator KULADEPF

0772867637/ 0704177580

Chekwoti Stephen

Secretary KULADEPF

0782349062/ 0752349062

Charicha Alex Bosco Chapman

0782242738/ 0752242738

Minyē piikaap Sapiiny cēē caaŋ Kapchorwa, Kwēēn ākoo Bukwo. Miitootii mpo komoswookik alak ām Uganda yuu Bugiri, Busia, Serere ām Teso, Masindi, Sironko, akoo Kampala.

Kāāpātōōt :piikaaap Sapiiny ānkupāyē tuuka, waareek ākoo Sukirook.

/Cēēmwoowu kule puntooy :piiko tōkōl cēpo Sapiiny lokoswookik pokol amwan āk tiptēm (420,000) .

Yootunēetaap Saramēek Ākoo Leekwa Nyoo /Kākyoopukyī

Yikyee ām Sapiiny, yēē kooyaat :koorko, /kicēēriipē kot ānku
/ciikockooc. Yēē /kiciiyē yuunyooto, /ceemiitē /ciikēnkēēnē kōt
kucut kō.

Yee katook kule kacamkeey saramēek, /cēēṅērēktōōs koroomun
ānku /ceepar sikarkarta. Yooto kowokulum :piiko sikarkarta,
/ceemac /ciinkēt kule kacamkeey ku nee? Kupoorci :cēēpyōōsōōk
kule /kaceecamkeey ṅōōk.

Kucaakee yooto :kiriisyēēt. Kirisyēēt ām kupsapiiny ku kule
/ceekarakta ceepyoosyeet makas :cii. Kuruptooykeey ākoo yooto,
miite :āmiik cēē -/mācēēmācē :cesaramnyaanteet kwaam. Āmiik
cooto ku makēyiik, panyekap tyoonjiik cēpo samiīy ākoo cēpo
nkōkōōk.

Yēēne poontēēt mētīt tōkōl ānku ciyaapuut wulēē kāstēē.
/Kimācēēmākyinii poontēēt koosupaay cii yēēy.
Kutompo /cēēyootuu cesaramnyaanteet, pēētii :lēēkōōk
wokupurē kiriinkēēt. Ām lēkōcaato, kicaaṅ :tiipiik. Purē kiriinkēēt
sukuutumē tuumtaap tokomta kule,

“Ceekweec :nyoo riirē ēē, ēē,
Ceekweec :nyoo riire
riirē mārērē.

Kāriirci nee ēē, ēē, ēē
Kāriirci nee ēē,
riirē mārērē.

Soomiin :nyoo riirē ēē, ēē
Soomiin :nyoo riire,
riirē mārērē.

Kāriirci nee ēē, ēē, ēē
Kāriirci nee ēē,
riirē mārērē.”

/Kicēētuumē yuunyooto ākoy kupunto pēsyeētaap yootunēēt.
Kutoompo /cēēyootuu, /cēēcēēnyē ceesaramnyaanteet ake nyēē
cokuyootuu kookoolyoo key ākoo cēposicēēt. Yootuu
:cesaramnanteet nyoo kiyi tipiik ceesaramnyaanteet nyoo kāyi
tipiik, kuyootuu :nyoo kiyi wēēriik ceesaramnyaanteet nyoo kāyi
wēēriik ānku yootuu :nyoo kiyi wēēriit ākoo cēēpto nyoo kāyi
wēēriit ako cēēpto. Kuyoot :nyoo kyoopukyi nyoo kōōpukyi.

Pēsyeēt nyooto po yootunēēt, /cēēkuurē tilyōōnuutōk,
cōōrōōnuutōk ākoo laatoosyek. Ām cooto, /ceekway mōrōnik
āyēēny ākoo cēēpyōōsōōk āyēēny. Loonyē :mōrōnēēt akeenke
kisyēk kupoonto kiyaaŋta sukōōwiikuu nto ake kunamē looŋeet
ākoo ŋotit sukōōnyōkōōrtooy. Kināmē :ceepyoosyeet ake
mukaankeet nyēē /kāciimitmiityi mōpōryēēt ānku /cēētooci
sinēntēēt sukuwēr wērē. Nto nyiin ake, kuwēr wērē kiseet.

Kumiitē ceekto kēsyeēk, kumiitē :tuumto kuwēētii taay kule,

“Ceeptiyaanku oō, oō, āmē :ŋoo kimantul ēē, ēē
wōōyē lāālēyyo, oō,
āmē :ŋoo kimaantul ēē, ēē.

Yēētyēēcinii :ŋoo soomiin, ēē, ēē,
āmē :ŋoo kimantul ēē, ēē.

Pooryēēcinii :ḡoo ḡōōk, ēē, ēē
āme :ḡoo kimantul ēē, ēē
wōōyē lāālēyyo, ōō,
āme :ḡoo kimantul ēē, ēē.”

Nto yoo makuyeeec, /ceepal ḡwēēnēēt nyēpo takamta. Nto kaamiit
/cēēkwer kēēciiryēēt nyēē tupcar ānku /cēēkērci tikis kōt kume.
Yoo kaame /cēēpōlōl ānku /ciinum leekweetaap kēēciir. Yooto,
/ceemamar /ceekas yoo mēēnkic nto supēēn. Yoo mēēnkic /cēēkuur
sārāmiintēēt nyēpo āyēēny kule Cēēmēēnkic nto nyoo
/kikyoopukyi ānku mēēnkic lakwataap kēēciir, /cēēkuur kule
Cēēmēēnkic nto yēē supēēn /cēēkuur kule Cēēpooyiiy.

Yooto /ceenam lakwataap kēēciir ānku /ceewiir ḡwēēn
/ceeroonkyi pēēko, kwootēēk ākoo yeeyaanteet. /Ciilookyi
poontēēt kisyeeruutaap kēēciiryēēt ām saañ. Nteenee
/kiciilookyinii ceepyoosyeet sinēntēēt, sanayeeek ākoo sikēērik ām
kō. Kimāpununēē :ceepyoosyeet kurkat nteenee kiciipuuntooy
tōōtēēt kutook kupastiit nyēē cōōnēē :ceepyoosyeet. Kutoompo
kumuḡunēē :ceepyoosyeet kupastiit, /kiciikoocinii kwaam
kaleeloonik, kwootēēk, kirōmuunēk, teḡeekaap tulwēētaap
tooyaanteet ākoo sikēk coo tuuyēc cēpo nkōkōōk. Kyoomē
tukuucu tōkōl simēēntē kuleelakay. Nto kaamiit kupunuee
:ceepyoosyeet kupastiit kupa :tukwaay ḡwēēn. Yooto kuḡaany
:ceesaramnyaateet ceek tukwaay kuukoolyooy :cēposicēēt nto
kaamiit /ceetic tokomta.

Yooto /ceecac /cēētuum tuumto ake kule,

“Kyaakaraaran :Ceekweec ēē, syōō,
kyaakaraaran :Ceekweec, ēē syōō,

Soomiin ēē,
    kaakar ēē, syōō,
Ceekweec ēē,
    kaakar, ēē, syōō,
Tēkērēēt ēē,
    kaakar, ēē, syōō,
Soom karin, ēē,
    kaakar, ēē, syōō.

Yoo /kaaceetic lakwataap kēēciiryēēt kōt kunyirpit kuyēk tanjat,
/cēētup tokomta ānku /cēēwuuy ānkuurwēēt. Nto kaamiit /caam
saakweet ānkuṅērēkiis :piiko tōkōl!

Wōōnsēēt Ām Sapiiny

Yoo /siceewoon cii ām Sapiiny, kumācē kupoonto kēnyisiyēk
taman āk sisiit. Nto yēē /cēēwōōnsii ku araaweetaap tēērit ām
kēnyiiit. Nteenee /cēēpēēnyyēē kēnyiiit akeenke /siceeyaat
wōōnsēēt ake.

Wuu nyi :wulēē wēētooy :wōōnsēēt ām Sapiiny:
Nyōōsyii :leekweet kuusap rōōtwēēt ākoo cōōrōōntōkyi. Yoo
keewaany :lēēkōōk kuusap rōōtwēēt, kuupiit :pooyik coo kiyyēē
lēēkōōk cooto muumareek.

Kutoompo kupēētii :ceemeeriik kuursēēt, cōōnii :mātiryootēēt
cākukin ceemeeryaanteet puureerikaap mēt ākoo cēpo
kaapkwarin. Kunam ānkuuyoomo ākoo lukumeek ānkurātyiin
tōkōl. Yiyē yuunyooto sukuṅeet mātookyī ceemeeryaanteet :ḡala
cēē miyootēc.

Yoo /kaciiwany kyiiyta, kuuyookto :pooyik ceemeeriik kupa kuursēēt. /Cēēkuurēē tuupcōōsyēkaap kamwaa, mpo ceekwaam, senkemwaa, kaamaama, kāāpkuuko ākoo cōōrōōnuutōkaap kamḡwaa.

/Ciinuurē pōōryōōntēēt kunyo nto pēsyyēēt nyoo rurēē :pōōryōōntēēt /cēētikiyi ceemeeriik. Yoo kayeec :kōōrēēt, /cēēkwēr ceemeeriik kaapcaawuut wōciiruur sukuḡeet kukic :mukuulēyto kuraḡta rōōtwēēt. Yēē kacekwanee kaapcaay, /cēēkwēr ceemeeriik wulēē /cēētupēē. Ām ātēptaap tuupiisyēēt, /cēēnāmē mēēnkit /cēēkērcii tikis ānku /cēēpōlōl kucō :yeeyaanteet /sicēētupiisyēē ākoo ḡotwēēk āyēēny cēē /kācēēmurciin mēēlēywēk.

Piiko cēē tupiisyii ku pooyik sōmōk. Nāmē :āyēēnku ḡotwēēk kutupē nyiin ake ceemeeriik. Yoo /kācēētupiis, kukwērēē :mātiryoontēēt ceemeeriik akeenke, akeenke kuwo saakaati /woceemuut. Yēē kaaraḡta ceemeeriik rōōtwēēt, kuḡeet piiko coo kurēē kiy yu maama, paapa, kuurēēk yēwunnyēkaap ceemeeriik kukuurtoocinii tuuka, waareek ākoo peesaanik. Nto tilyōōnuutōk, laatoosyek ākoo cōōrōōnuutōk kuukatee :coo ceekto peesaanik.

Yēē kaakuuwaany :ceemeeriik pēsyoōsyēk sōmōk, /cēēlēpci ānku /ciisinkiilyee. Nto kaakuuwaany :ceemeeriicaa araaweeet akeenke kucakee /kaceewoon /cēēkuur kule toorusyēēk. Yooto, /cēēriic nto kaamiit kuḡēēt, /cēēpiityi kariik ānkuuruumci pinta.

Yēē kāākuuruumci pinta, /cēēkuur ām kupsapiiny kule mōrōn nyēē kaayem kutiyy kōōrēēt.

Kāāpātiisyēetaap Tēesyōōnik

/Ciipātē tēesyōōnik ām komoswookik cēē caaṅ ām Uganda. Nteenee wulēē /cēēwuuyē cēē caaṅ ku Sapiiny. Cācē :ciito kwiiyta mpareenyii araaweetaap tēērit nto ko araawēt nyēpo waakiitaap taay.

Tukuk cēē /ciipātiisyēē koroomun ku yeeyiik nto ko kirakitaanik. Piiko cēē pātiisyēē yēwunnyēk ku coo māpoonto peesaanik. Kuskusiituu :kāāpātiisyēetaap tēesyōōnik yēē poonto :ciito yeeyiik nto ko kirakiteet.

Yoo makucac :araaweetaap rooptuuy, kuweec :ciito mpareet sukuṅeet kuupatita suuswēk coo kāāpiityo ānkuyyēyi munkuyēek. Koolyooy :wēēksēēt kukuskusitu :taṅeek ānkuukooci kupuswēēk kupiityo tapoon. Yooto ku yēē kērēsyinii :kāāpātintēēt kule kāsut kupuswēēk ākoo mpoleeyaaniik kukwa kaa.

Yēē pōkuu :araaweetaap rooptuuy ku yēē kucac :roopta kurōōpēn. Pārooyinto :nyooto nyēē wuuyēē :kāāpātintēēt tēesyōōnik. Puurē :tēesyōōnik pārooyinto nyēpo pēsyōōsyēk muut nto ko tisap kupārpār. Nto yoo kaakuuwaany pēsyōōsyēk taman āk amwan kuyam /cēēsēēmpērci.

Kucakee sēēmpēērisyēētap taay, woonyē :tēesyōōniik araawēt akeenke /cēēsēēmpērci nyēpo ayēēny. Ām pārooyinto nyitēnyi, kāākoyikiitu nyēē kāmākusēērānē :saamiitya.

Yēē pōkuu : ārook sōmōku nto ko amwan, kururyo :tēesyōōnik nyēē kaayam /caam. Araawēt :nyitēnyi nyēē sātēē :kāāpātintēet cookēēt. /Cēēsātē cookēēt araawēt nyitēnyi āmnyēē

kaakuukaaseekeey :kāāpātiintēēt wulēē kāstooy tēēsyōōnikyīī ām
mpareen.

Yēē kāāpōk :ārook amwanu nto ko muut, ku yēē /cēēkisiis.
/Cēēpooksyīī tapoon yēē yaamaat :kōōrēēt. Nto yēē /kācēēkisiis
yo rōōpēnoot :kōōrēēt, mākuuuryo :tēēsyōōnik.

Cācē :kisiisyēēt araaweetaap kupsit ākookoy araaweetaap
waatkuut. /Cēēkisē tēēsyōōnik ānku /cēēywēēntyi cookē. Puurē
cookē ākoy araaweetaap waakiitaap taay nto ko waakiitaap lēt ku
yēē kuyam /ceepatpat.

Makupetee kāāpātintēēt kule katyaaniit :tēēsyōōnik yoo
/kaceepatpat. Yēē kacam kwaalya alak ānku kantar cuut kwēk
āmiikaap kaa.

Kāāmutiisyēēt Ām Sapiiny.

Kiitaany :Yēyiin kōōrēēt ankuutaany mōrōn ākoo koorko.
Kimwooci kule ape wāāyīī ankaalaampuuc kōōrēēt. Kunyi,
Yēyiintēēt :nyēē kikōōnuu kāāmutiisyēēt kucakee kenya ākoy yaat.

Kāāmutiisyēēt ki nyēē /ciiytyooy ām sapiiny yēē kāāpunto
:cēēpto ākoo wēēriit kēnyīisyēk taman āk sisit kutas taay. Yutuyu,
kāāpuntēē :ceek ntarastit nyēpo wōōnsēēt nyēē tiilyooy ceek kule
kāākwēk :ceek piic cēēmoosin ānku kaayam kucac kāstoonikwaa.

Ām sapiiny, miitē :kāāmutiisyēēt wook sōmōk.
/Kiciipēērāniisyīī, /kiciicuutiisyīī ākoo nyoo /ciiwōōktooyīisyīī.

/Kiciicuutiisyyi yoo kaacamta :kwaan kule /ciimut cēēpnyii nteenee macamtaat :cēēpto nto yoo manacamta :kwaan ākoo cēēpto.

/Kiciipēērāniisyyi yoo kāācāmciin :wēēriit ākoo cēēpto kule /ciimut keey.

/Ciiwōōktooyiisyyi yēē kāāṅāloolyiin :wēēriit ākoo cēēpto kōt kulimciin kule /ciimut keey. Yooto, kumac wēēriit kule ānkēt kule yiisyyi : cēēpto nto purēn, ng'ārācē nto māṅārācē ākoo ṅaleek tōkōl cēē nāmē keey ākoo sopoonyii.

Yooto, kuupoorci pooyikwaa. Kuurwooc :pooyik kukas kule kiiciimut keey ākoo areet nyooto nto puryo. Tukuuk cēē /kicēēkāse ku kule ara piic cēē poonto pan, kaaceet, mowuunkēēt, pooroorōōt, ceepkwarkaayis :tipikwaa, cōōr, yiyētēēt, āmooluutook ākoo alak.

/Yooto, kuwo wēēriit ākoo pooyikyii kooyēēyto katyaap mpo cēēpto.

Yēē kātēpēē kōt kucāmciin :pooyik kule kumu keey lēēkōōkwaa, /ceetas taay /ciiri keetiik cēē pooruu kule kāālumciin :pooyik kukwēk mpo pamwaay.

/Coomē pēsyoonooto sakweet nyēē wōō koroomun ānku /ceeye kōōmēēk. /Cēētuum tuumwoonikaap ṅarakweek ku yuu:

Doo :nyoo mii saañ ēē?
saanteet ēē.

Saanteet /cēēle ṅoo ēē?
Lēēlpuusyēē ēē.

Lēēlpuusyēē mamii saañ ēē,
kāwo ānu kiny ēē.

Kawo sooytaap kāāpiriir ēē,
aleel mapeel ēē.
Kiyi teetaap ciisiikyī ēē,
/ciisiikyinii ceesiikwa.

Aa, aa,
cisiikyinii ceesikwa.
Ēē, ēē,
ciisiiikyinii ceesikwa.
Oo, oo,
/ciisiikyinii ceesiikwa.
Mm, mm,
/ciisiikyinii ceesiikwa.

Yoo /cēēmiitē /cēēkanyē pēsyēēt nyēpo kāāwooktaayeet,
kutāsē taay :senkenyii kuurwookyinii cēēpto ānkuurwookyī
:maamanyii wēēriit.

Nto yēē /kaaciiwaany /ciirwookyī ceek tukwaay, /ciitapaan
cēēpto ākoy pēsyēēt nyēē /ciimutēē. Yēē kāāṅēt :pēsyēēt akeenke
/ciiwookta cēēpto, /cēēsut koomēēk, peesaanik, sirook ākoo
tukuuk alak tōkōl coo kicēēlumciin, kusērpēn tuuka ākoo
waareek.

Nto yēē kāwoyēēkunēē, kukwa :cēēpyōōsōōk cokuyoot cēēpto
ānkutuumcinoot. Yoo sikēn :cēēpto /cēēkāsāntyinii tarkeet,
sōōsyoontēēt ākoo mukōōnkēēt. Nto yēē yiyiisyii ānkupoonto
mēt, /cēētāsyinii kōrōkto kukasan sukuṅeet kuunkēt :saanteet kule
cēēpātyēē kōrōk.

-/Mācēekoontooy tuuka ākoo waareek ākoy kōt kumur
:kōōkēēt kupēēsoy. -/Mācēētēēpē mpo kōōnōywēēk cēpo koorko
ake tōkōl yoo mii :pēy moo.

Cooḡēc :ḡarakweek yoo /kācēēyi leekweet kuu yēē yootē
:leekwa areet nyēē makuteepee piikap :cēēpto koonoywēēkwaa
āmnyēē kāākuutuuyo :leekweet kāāmutiisyoonoo ākoy kuupēēsyo
:meet.

